

intelektu [The quality of Ukrainian education and academic integrity: the impact of artificial intelligence]. Akademichni vizii– Academic visions. №20. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/407> [in Ukrainian]

4. Hryshko, V. I., & Kyrychuk, B. S. (2024). Akademichna dobrochesnist i shtuchnyi intelekt: podolannia vyklykiv u osvitho-naukovii diialnosti Ukrainy ta zarubizhnykh derzhav [Academic integrity and artificial intelligence: overcoming challenges in educational and scientific activities in Ukraine and foreign countries]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu: seriia: Pravo–Scientific Bulletin of Uzhhorod National University: series: Law / holov. red. Yu. M. Bysaha. Uzhhorod. Vol. 2(85). S. 305–310. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/315404/306190>. [in Ukrainian]

5. Ivanova, O.S., Horytska, O.V., & Shapovalova, T.H. (2022). Akademichna dobrochesnist yak zaporuka zabezpechennia yakosti osvity [Academic integrity as a guarantee of quality education]. Perspektyvy ta innovatsii nauky–Prospects and innovations in science. 3(8). S. 84–97. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-3\(8\)-84-97](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-3(8)-84-97) [in Ukrainian]

6. Kontseptsii ta metodolohiia realizatsii naukovodoslidnytskoi diialnosti subiektiv navchalno-vykhovnoho protsesu universytetiv : monohrafiia [Concept and methodology for implementing scientific research activities by entities involved in the educational process at universities: monograph] (2016). / avt. : O.I. Bulvinska, N.O. Divinska, N.O. Diachenko, O.V. Zhabenko, I.O. Lynova, Yu.A. Skyba, H. P. Chornoivan, O. H. Yaroshenko; za red. O. H. Yaroshenko. K. : Instytut vyshchoi osvity NAPN Ukrainy. URL: <https://bit.ly/45QOjE0> [in Ukrainian]

7. Palamar, S. P., & Naumenko, M. S. (2022). Realizatsiia pryntsyviv akademichnoi dobrochesnosti yak diievyi instrument zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity [Implementation of academic integrity principles as an effective tool for ensuring the quality of higher education]. Osvitolohichni dyskurs–Educational discourse. № 3–4. S. 76–92. URL: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2022.345> [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ВАСЮТИНА Тетяна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри початкової освіти та інноваційної педагогіки Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Наукові інтереси: академічна доброчесність здобувачів вищої освіти; формування фахових компетентностей майбутніх учителів початкової школи; сучасна навчальна картографія, медіаресурси та цифрові освітні технології в роботі вчителя НУШ.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

VASIUTINA Tetiana – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Primary Education and Innovative Pedagogy Dragomanov Ukrainian State University.

Scientific interests: academic integrity of higher education seekers; development of professional competencies of future primary school teachers; modern educational cartography, media resources, and digital educational technologies in the work of NUS teachers.

Стаття надійшла до редакції 15.08.2025 р.

Стаття прийнята до друку 29.08.2025 р.

УДК 378.091.212:001.82/89 (043.3/5)

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-220-324-329

КІЧУК Надія –

доктор педагогічних наук, професор,

декан педагогічного факультету

Ізмайльського державного гуманітарного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5963-7802>

e-mail: kafedra.dpo.idgu@gmail.com

ДИСЕРТАЦІЙНИЙ ПРОЕКТ ЗДОБУВАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДЕЯКІ ПЕДАГОГІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ УСПІШНОГО ОПАНУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЄЮ ТА ОРГАНІЗАЦІЄЮ

Мета роботи лежить у площині актуалізації і систематизації сучасних наукових уявлень про імператив сучасних всебічної обізнаності здобувачів освітньо-наукового ступеня у методологічних орієнтирах започаткованого дисертаційного проєкта – основи успішності «навчання через дослідження» у ЗВО. За допомогою використаного системно-логічного підходу здійснено аналіз тих аналітичних матеріалів, які безпосередньо або опосередковано сприяють повноцінному осмисленню деяких педагогічних інструментів, котрі забезпечують розвиток компетентності аспірантів в аспекті опанування методологією та організацією наукового дослідження в умовах ЗВО.

Акцентовано на важливості розвитку у аспірантів критичного мислення як передумови і успішного вибору ними дотичних до обраної теми дослідження методологічних орієнтирів, і запобігання ситуації зниження пізнавальної самостійності та інтелектуальної ініціативи за сучасних реалій стрімкого підвищення інтересу до платформ штучного інтелекту (що відповідає домінуючій нині тенденції), котра пов'язана із недостатнім рівнем культури академічної доброчесності.

В результаті проведеного наукового дискурсу підтверджено доцільність розробки та впровадження більш дієвих педагогічних інструментів, які б, з одного боку, сприяли позитивній динаміці процесу розвитку компетентності здобувачів PhD в аспекті опанування методологічних засад саме науково-педагогічного дослідження, з іншого – підвищенню їх дослідницької уваги до проблематики вітчизняної науки, врахувавши своєрідність національних стратегічних пріоритетів та імперативів вивченої і дієвої участі в єдиному Європейському освітньому просторі.

Доведено перспективність таких наукових підходів, які спроможні забезпечити стійкі позитивні результати у забезпеченні вибору та реалізації аспірантами індивідуальної освітньо-наукової траєкторії в умовах ЗВО.

Ключові слова: здобувач освітньо-наукового ступеня, критичне мислення, дослідницький проєкт, методологія дослідження, професійні компетентності, викладацька діяльність, викладач вищої школи.

KICHUK Nadiya –
 Doctor of Pedagogical Sciences,
 Professor, Dean of the Faculty of Education
 at Izmail State University of Humanities
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5963-7802>
 e-mail: kafedra.dpo.idgu@gmail.com

DISSERTATION PROJECT OF A HIGHER EDUCATION INSTITUTION STUDENT: SOME PEDAGOGICAL TOOLS FOR SUCCESSFUL MASTERY OF METHODOLOGY AND ORGANISATION

The aim of the work lies in the actualisation and systematisation of contemporary scientific ideas about the imperative of comprehensive awareness of educational and scientific degree seekers in the methodological guidelines of the initiated dissertation project – the basis for the success of 'learning through research' in higher education institutions. Using a systematic and logical approach, an analysis was carried out of analytical materials that directly or indirectly contribute to a full understanding of certain pedagogical tools that ensure the development of postgraduate students' competence in terms of mastering the methodology and organisation of scientific research in higher education institutions.

Emphasis is placed on the importance of developing critical thinking in postgraduate students as a prerequisite for their successful choice of methodological guidelines relevant to their chosen research topic, and preventing situations of reduced cognitive independence and intellectual initiative in the current reality of rapidly growing interest in artificial intelligence platforms (which corresponds to the current dominant trend), which is associated with an insufficient level of academic integrity culture.

As a result of the scientific discourse, the expediency of developing and implementing more effective pedagogical tools was confirmed, which, on the one hand, would contribute to the positive dynamics of PhD students' competence in terms of mastering the methodological foundations of scientific and pedagogical research, and, on the other hand, increase their research focus on issues of domestic science, taking into account the uniqueness of national strategic priorities and the imperatives of confident and effective participation in the single European educational space.

The promising nature of such scientific approaches, which are capable of ensuring sustainable positive results in ensuring the choice and implementation of individual educational and scientific trajectories by postgraduate students in higher education institutions, has been proven.

Key words: educational and scientific degree candidate, critical thinking, research project, research methodology, professional competencies, teaching activity, higher education teacher.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Вивчення й узагальнення наукового фонду з проблематики результативної підготовки саме кваліфікаційної роботи претендентом на перший науковий ступінь у закладі вищої освіти (ЗВО) – Ph.D (саме так номінований цей ступінь у переважній більшості країн світу), уможливили узагальнення про наявність низки нерозв'язаних проблемних питань. З-поміж останніх ті, що фокусуються не лише на якісній підготовці здобувачем дисертаційного проєкту, а й його здійсненні саме впродовж визначеного нормативно-правовою базою відповідного терміну. Вчені, які фундаментально вивчають означене, здебільшого єдині у доречності розрізняти і фактори – об'єктивні причини, і чинники, тобто об'єктивні обставини, котрі врешті-решт обумовлюють тенденцію, пов'язану із потребою значної частки випускників аспірантури розв'язувати процедурні питання «повторного вступу» (поновлення) задля логічного завершення роботи над дисертаційним проєктом через його прилюдну презентацію і «захист» (Н. Балик, Ж. Таланова, Г. Шмигер та ін.). Принагідно зауважимо, що здійснені ними наукові розвідки підтвердили, до прикладу, переоцінку деякими здобувачами окресленого наукового-освітнього ступеня ролі у цьому плані власної медіаосвіченості (у тому числі досягнутої засобами опанування платформи штучного інтелекту), а також здебільшого домінуючим сприйняттям «на віру» положень інших дослідників проблеми, котра сфокусована у темі власного дослідницького проєкту [11].

Маємо підстави констатувати, що доповнюють усталені теоретичні підходи у цьому відношенні ті наукові розвідки, де висвітлюється

ідея відносно важливості розвивати саме критичне мислення здобувачів ЗВО у підсистемі «бакалавр-магістр-доктор». Пріоритетність розвитку такої особистісно-професійної здатності не викликає сумнівів, особливо з огляду на наукові дискусії відносно розв'язання саме науково-педагогічних проблем за контентом критичного мислення особистості (Л. Медвідь, Є. Пінчук, Л. Саракун, М. Шишкіна та ін.), а також досвіду, що склався відносно введення та апробації в аспірантурі такої дисципліни вільного вибору, як «Критичне мислення викладача: навчання через дослідження»[2].

Між тим у сучасному демократичному світі стрімко зростає попит на інтелектуальну еліту. Це здебільшого зумовлене соціально-економічними та духовно-збагачувальними імперативами творчості, завдяки яким урешті-решт і досягаються суттєві і, водночас, стійкі позитивні результати дієвого втручання молодих учених у інноваційні перетворення соціуму. Зауважимо, що принципово важливим нині дослідниками визнано реалізацію ідеї створення такого соціокультурного простору в українському суспільстві, який стимулює інновації в освіті (Г. Клімов, Є. Лодатко, Н. Шуст, Н. Філик та ін.). Можна погодитися з висновками відносно самоцінності інновації – «клетинок» спрямованого управління розвитком ціле направлених змін в освітній сфері в цілому та ЗВО, зокрема [8, с. 144]. Зрозуміло, що саме по собі явище «інновація» – це вже багатоаспектна проблема, витоки якої віднаходимо у культурології та економіки, а власне термін запатентовано американським дослідником проблемних питань у підприємницькому середовищі Йозефом Шумпетером. Вже загальноприйнятою є наукова позиція щодо значних

ресурсів нововведень, які пов'язані із використанням між дисциплінарного підходу. Інновація у вищій освіті – нині постає вже нормою, натомість питання особистісно-професійного становлення аспіранта як молодого вченого «інноваційного типу» ще й досі не втрачає актуальності (хоча і розв'язано на законодавчому рівні та завдяки ініційованому Національним офісом інтелектуальної власності (НОІВ) заходам, здебільшого будь-який унікальний продукт українських учених знаходить, як правило, підтримку соціуму. У зазначений площині помітним прикладом у вважають комунікаційну платформу «Дім інновацій», сенс якої вбачається у синергії зусиль науки, бізнесу та влади [8, с. 148]. Отож на часі підвищений попит демократичного суспільства на пошук вмотивованої до наукової творчості молоді. Відтак, нині зростає і суто науковий, і практичний інтерес до аспірантури як соціальні інституції та віднайдень дієвих соціально-економічних механізмів розвитку університетського підприємництва. Означене вже й вітчизняними дослідниками розглядається трендом ще й через кризові явища, котрі відбуваються в українському суспільстві у сучасний період військового стану в країні та критичну важливість активного повоєнного відновлення на шляху втілення євроінтеграційних уподобань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Студіювання наукового фонду, де безпосередньо або опосередковано висвітлюється проблематика підготовки молодих учених у ЗВО, створюють підстави зауважити, по-перше, на тенденції підвищення публікаційної активності тих дослідників, які вивчають саме означене, а це засвідчує зростаючу актуальність порушеної проблеми. Натепер вже вироблено науково-практичні підходи до підготовки майбутнього доктора філософії щодо виконання, зокрема, суто наукової складової освіти наукової програми. Прикметно, що вітчизняним дослідникам вдалося при цьому зреалізувати не лише принцип «навчання через дослідження» [5]. В ньому враховується й деякий досвід зарубіжжя у розрізі низки проблемних питань. До прикладу, враховано ідеї, що покладено у скандинавських країнах (зокрема, Швеції) відносно освітньої практики обов'язкового атестування спеціально створеною комісією не рукопису дисертаційного проекту в цілому, а по його розділах; згідно ж вимог окремих американських університетів оприлюднення поточних результатів роботи аспіранта над дисертаційним проектом відбувається не в межах університетського підрозділу (кафедр), а перед членами вченої ради, котрі є співробітниками ЗВО [1, с. 82]. Приваблює ще й те, що докторські школи у зарубіжжі здебільшого спрямовують свою діяльність на створення міждисциплінарних дослідницьких центрів у межах широкої палітри напрямків автономії університетів (І. Дехтярьова, О. Проценко, І. Регейло, С. Смоєва та ін.).

По-друге, дедалі активніше дослідники проблематики підготовки докторів філософії звертають увагу на історико-педагогічні аспекти [7]. А це уможливує збагачення інструментарію опа-

нування освітніх компонентів тими, хто навчається за освітньо-науковою програмою «Освіта, педагогічні науки» (галузь знань – А Освіта, спеціальність – А1 Освітні науки), адже робиться акцент на деталізації посткласичної освітньої парадигми, її аксіологічні імперативи. До того ж дослідниками обґрунтовується інформаційно-пізнавальний зміст, зокрема, курсу «Філософські фундації та етичні орієнтири конструювання наукових проектів» та ін. У такий спосіб досягається позитивна динаміка процесу світоглядно методологічної підготовки здобувачів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення й узагальнення передового досвіду підготовки аспірантів (ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», Львівський торговельно-економічний університет, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди) засвідчують про те, що бракує системних і професійних зусиль щодо спрямування процесів визначення та реалізації індивідуальної освітньо-наукової траєкторії, котра щільно пов'язана з дисертаційним проектом здобувача; причому йдеться саме про контекстність параметра «методологічні концепти дослідження».

Як засвідчує практика, визначаючи дослідницьку позицію щодо обраної проблеми, котра зацікавлює здобувача та у процесі фокусування уваги на темі обраного дослідницького проекту, важливо спиратися ще й на досягнення у суміжних галузях науки. До прикладу, досліджуючи певний сегмент педагогічної проблематики, важко переоцінити значущість досягнень психології відносно особливостей мотивації діяльності особистості (Р. М. Йеркс, Дж. Д. Додсон, Бр. Дж. Кретті та ін.), враховувавши надзвичайно велику популярність запропонованої А. Маслоу класифікації потреб, адже кожна з них може бути реалізована у низці мотивів. Не менш дієвою при цьому є їх обізнаність у своєрідності не лише функцій мотивації (спонукальна, енергетична, регуляторна, селективна, дозувальна, цілеутворювальна, сенсоутворювальна), а й особливостях мотиваційної сфери людини, де саме смислоутворювальний (сенсоутворювальний) мотив постає внутрішнім рушієм її активності. А як відомо, психологічною наукою переконливо доведений (зокрема, В. А. Семиченко) той факт, що і якість, і продуктивність діяльності особистості безпосередньо залежить, з одного боку, від інтенсивності мотивації, а, з іншого – від складності тих завдань, які, до прикладу, освітнім процесом ЗВО висувуються перед здобувачем.

Сучасна молодь – представники цифрового покоління; не є винятком і частка тих, хто здобуває докторський ступінь. Констатуємо, що надзвичайно сприяючою обставиною у цьому плані постало монографічне видання А. Яцишин [10]. А це ми вбачаємо, принаймні, в двох площинах. Першу з них пов'язуємо із достатньо вдалою спробою презентувати явище «наукова школа» – на конкретних прикладах наукових здобутків таких визнаних учених як М. Жалдак та В. Биков; у такий спосіб природним чином активізується

процес стимулювання, з одного боку, інтересів здобувачів до наукової творчості, а, з іншого – намагання самореалізуватися через успішну науково-дослідницьку діяльність. Друга ж площина вміщує деякий практичний інструментарій щодо застосування цифрових систем не лише для інформаційно-аналітичної підтримки індивідуального дослідницького проекту, а й для підвищеного іміджу здобувача науково-освітнього ступеня. До зазначеного додамо ще й таке: вчені, на наше переконання, вдалося окреслити деякі конструктивні ідеї, котрі містить досвід зарубіжжя щодо підготовки аспірантів і докторантів з огляду на абрис саме педагогічної системи [10, с. 11-55].

Принагідно зауважимо на тому, що останніми роками і вітчизняними вченими (Свтушенко М., Колесніков О., Конверський А., Хижня К. та ін.), і дослідниками зарубіжжя (до прикладу, Берта Г., Бургу Ю.) видано чимало навчально-методичних праць, безпосередньо присвячених теоретичним засадам методології наукових досліджень; тут віднаходимо конкурентні рекомендації щодо врахування не лише предметної специфіки науково-дослідницької діяльності здобувачів (накшталт курсова, кваліфікаційна робота), а й галузі (зокрема, екологічної проблематики або сфери торговельної справи).

Маємо підстави стверджувати і про введення у науковий обіг досить конструктивних, на наше переконання, висновків відносно використання доцільних методик написання саме дисертаційних проєктів, їх оформлення та захисту. Натомість, навіть за наявного навчально-методичного фонду ще й досі бракує чітких уявлень, навіть, про своєрідність критеріїв окреслення суто теоретичних засад, з одного боку, навчально-дослідницького проєкту, а, з іншого – науково-дослідницького продукту (накшталт дисертації здобувача Ph.D). І це має місце попри те, що вже понад чверть століття тому вітчизняний науковий фонд поповнено фундаментальними доробками (М. Князян, З. Курлянд, Г. Нагорна та ін.) та встановлену чіткість уявлень відносно конструкту «суб'єктивність-об'єктивність результату дослідження» (Л. Круглий), де «творче перевідкриття» накопиченого суспільно-історичного досвіду розглядається пріоритетом спрямування навчально-дослідницької діяльності особистості. До прикладу, М. Князян (убачаючи у навчально-дослідницькій діяльності здобувача саме педагогічних професій мотиваційний, змістовний, процесуальний і результативний складники) обстоює думку про те, що йдеться про такий вид навчально-пізнавальної їх роботи творчого характеру, який «націлений на пошук, вивчення й пояснення» фактів, явищ педагогічної діяльності, які мають на меті набуття й систематизацію суб'єктивно нових про них знань.

Отже, дбаючи про якісну підготовку здобувачів у ЗВО науково-освітнього ступеня, принципово важливо відповідним чином організовувати процес засвоєння ними й процесуальних аспектів наукових досліджень. Більш того, як нам видається з огляду на вище зазначене, критично важливо при цьому збільшувати наголос ще й на

наступному: сучасні освітянський реалії актуалізують ідею «відкритої науки». Ця ідея, як доведено і вченими, і практиками рейтингових вітчизняних університетів, спрямовують зусилля у межах доєднання української науки до єдиного Європейського дослідницького простору та Європейської освіти. Відтак, саме реалізація такої ідеї забезпечить покращення якості освітніх послуг. Певні кроки у цьому ракурсі вже зроблено: резонансності набув проєкт Optima (https://www.youtube.com/channel/UCilol_aubPPGnr1KDa2A); це, по суті, проєкти співпраці за програмою Erasmus+ KA2 у межах консорціуму низки і вітчизняних університетів і вищих шкіл зарубіжжя (Австрія, Бельгія, Нідерланди, Польща, Франція). До прикладу, Ізмаїльський державний гуманітарний університет (ІДГУ) доєднався до надзвичайно конструктивного заходу – онлайн-дискусії «Відкриті дані в епоху ШІ: від науки до державного управління»; тут створено власний сайт «Відкрита наука», де висвітлюється інформація відносно рекомендацій у цій площині Південного наукового центру НАПН України щодо мети ОПТИМА («Відкриті практики, прозорість та доброчесність для сучасної вищої школи»). Вкажемо, що в ІДГУ враховано, зокрема, таку рекомендацію наукової спільноти – у нормативний курс «Методологія наукового дослідження» (у підсистемі «бакалавр-доктор філософії») передбачити навчальний модуль «Основні принципи відкритої науки при здійсненні науково-педагогічної діяльності».

Саморефлексія досвіду викладання на третьому науковому освітньому ступені університетської освіти в ІДГУ нормативного навчального курсу «Методологія та організація науково-педагогічного дослідження» дозволяє констатувати, що з-поміж проблемних питань постає пошук ефективних педагогічних інструментів, котрі дозволяють здобувачам опанувати основи методологічних орієнтирів щодо конструкту «духовність і суб'єктивність» особистості як дві взаємопов'язані її сутності. Тут, актуалізуючи системний науковий підхід і базуючись на сучасній позиції вчених та незаперечні переваги загальнонаукових логічних методів і прийомів (теоретичного аналізу і синтезу абстрагування та конкретизації, узагальнення, класифікація, індукція і дедукція, аналогія і моделювання), й доводимо, з одного боку, підтвердження важливості засвоєння відповідного теоретичного матеріалу на рівні переконань [3], а з іншого – значущості та дотримання загальноновизнаної у цьому відношенні позиції наукової спільноти (І. Бех, І. Зязюн, М. Примаєв, В. Татенко та ін.). А саме: якщо духовність постає «проявом структур універсуму в бутті людини» [4, с. 536], то суб'єктивність, як категорія філософії і психології, віддзеркалює два смислових центри – «Я» і «Другий в мені», які регулюють діяльність і поведінку [6, с. 348]. Така заувага розглядається в якості імперативу у змістовому наповненні відповідної нормативної освітньої компоненти, котру, опановує, зокрема, майбутній здобувач наукового ступеня Ph.D, адже успішна ним

підготовка і захист дисертаційного проєкту осмислюється не як самоціль (так само як і здатність до конструктивної викладацької діяльності у статусі науково-педагогічного працівника ЗВО).

У зв'язку із зазначеним, вважаємо вартими більш посиленої уваги проблемні питання, пов'язані з дефініційною культурою здобувача, адже – навіть приймаючи за пріоритетів завдання його аспірантського буття підготовку дисертації (з латині – «розвідка дослідження»), принципово важливо керуватися правилом використання понять, заангажованих у діяльності і поведінці, у їх суто науковому смислі. Дійсно, якщо духовність і суб'єктність впливають на спонукальну сферу здобувача, тобто цінності, то саме поняття, як логічна форма мислення, й утворюють основу пізнавальної його активності. До прикладу, ще й досі у практико-орієнтовному контексті зустрічаємо змішування понять «методика» і «технологія». Принагідно зауважимо, що ми поділяємо у цьому відношенні дослідницьку позицію, коли, по-перше, змістове наповнення поняття «методика» трактується як забезпеченість параметрів якості і змісту, ще й доводить безпосередній зв'язок із особистісно-професійною своєрідністю творчої індивідуальності розробника; щодо поняття «технологія», то тут сконденсовано більш рельєфна презентація процесуальних і кількісних аспектів, а також ознак відтворювальності. По-друге, спектр проблемних питань містить ускладнення, адже важко віднайти чітку межу, між означеними явищами – в реальному освітньому науковому процесі ЗВО мають місце ситуації, коли певні технології входять до складу методики і навпаки. В аспекті більш продуктивного опанування аспірантів основами методології та організації науково-педагогічного дослідження нами апробовано той різновид інтерактивних педагогічних технологій, який розлого представлений у сучасній професійній педагогіці (В. Вихрущ, І. Дичківська, О. Пометун та ін.); йдеться про технологію опрацювання дискусійних питань, ситуативного навчання (моделювання), колективно-групового навчання, технологію кооперативного навчання тощо.

Вчені, які ж досліджують упровадження інноваційних методик освітньо-наукової діяльності здобувачів (Н. Ваніна, Т. Пащенко та ін.), здебільшого єдині у зацікавленому ставленні до тих з них, які базуються на задачниковому науковому підході, що має на меті спрямування зусиль (зокрема, здобувача освітньо-наукового ступеня у ЗВО) саме на продуктивному усвідомленні суперечностей між вже визначеною, тобто відомою метою роботи і невідомими шляхами її досягнення. Як уважають у цьому плані психологи (зокрема, Г. Балл), задачникова ситуація привчає (через вимогу (мету), умову (відоме) і шукане (невідоме) вмотивовано формулювати запитання. З огляду ж на практику сучасного ЗВО, самоцінність задачникового наукового підходу важко переоцінити, адже у такий спосіб результативно розвивається у аспірантів здатність до аналітичного переосмислення проблемного мате-

ріалу, а, відтак, уможливлується повноцінна опора на таксономію Б. Блума у процесі розвитку когнітивної сфери майбутніх Ph.D.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрому. Підготовка докторів філософії у сучасних вітчизняних ЗВО вже набуває абрисів педагогічної системи; особливо відчутно це спостерігається за підсистемою «бакалавр-магістр-доктор». Є підстави стверджувати про здебільшого єдину позицію дослідників відносно доцільності зосередження освітньо-наукових зусиль на успішну і своєчасну підготовку здобувачами дисертаційних проєктів та критичну важливість при цьому якісного опанування методологією наукового пошуку. Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленні наукових уявлень про спрямування наукових розвідок молодих учених у площину проблематики збереження національної ідентичності та українських освітняських традицій, розробку їхнього критичного мислення, розвитку через запровадження інноваційних педагогічних інструментів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Варга Н.І., Повідайчик О.С. Дослідницька підготовка викладача вищої школи за докторськими програмами у США. *Virtus: Scientific Journal*. 2019. Iss. 35. P. 80-82.
2. Кічук Н. Критичне мислення як передумова конструктивного розвитку здатності майбутнього фахівця до інноваційної діяльності. *Вісник науки та освіти*. Серія «Педагогіка». 2023. №9 (15). С. 434-445.
3. Конверський В. Основи методології та організації наукових досліджень. К: Центр учбов. літ. 2021. 352 с.
4. Кришка М. Д. Суб'єктність особистості: спроба системного аналізу / *Moderni aspekty vedy: svazek LIII mezinárodní kolektivní monografie. Mezinárodní ekonomický institut s.r.o. Česká republika*. 2025. str. 639.
5. Меньйло В.І. Шляхи підвищення ефективності підготовки майбутніх докторів філософії щодо виконання наукової складової частини освітньо-наукової програми. *Теорія методика професійного свідки*. 2020. Вип 20. Т. 2. С. 81-87.
6. Психологічна енциклопедія. Автор-упорядник О. М. Степанов. К: «Академвидання». 2006. 424 с.
7. Ушмарова В. Підготовка докторів філософії за освітньої наукової програми «Професійна освіта»: історія становлення, унікальність і стратегії розвитку. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 8 (112). С. 221-231.
8. Шуст Н.Б., Філік Н.В. Інновації в освіті: соціокультурний вимір. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. №1. С.144-149.
9. Чубрей О.С. Методологічні засади дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності в умовах трансформації освіти. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. Вип 180. Кропивницький. 2019. С. 139-144.
10. Ящишин А.В. Цифрові відкриті системи у підготовці аспірантів і докторантів: монографія. К. ЦП «Компринт». 2020. 416 с.
11. Kichuk N. Development of the ability of future doctoral level specialists to implement an individual educational research trajectory: contours of pedagogical. *State University Journal. Pedagogical Sciences*. 2024. № 2.(117). P. 75-88.

REFERENCES

1. Varga, N. I., & Povidaychuk, O. S. (2019). Doslidnyts'ka pidhotovka vykladacha vyshchoyi shkoly za doktors'kymy prohramamy u SSHA [Research training of higher education teachers in doctoral programs in the USA]. *Virtus: Scientific Journal*. №35. S. 80-82. [in Ukrainian]
2. Kichuk, N. (2023). Krytychne myslennya yak peredumova konstruktyvnoho rozvytku zdibnosti maybutn'oho fakhivtsya do innovatsynoyi diyal'nosti [Critical thinking as a prerequisite for constructive development of the future specialist's ability for innovative activity]. *Visnyk nauky ta osvity. Seriya «Pedahohika»*. №9(15). S. 434-445. [in Ukrainian]
3. Konverskyi, V. (2021). Osnovy metodolohiyi ta orhanizatsiyi naukovykh doslidzhen' [Fundamentals of methodology and organization of scientific research]. Kyiv : Tsentr uchbovoyi literatury. 352 s. [in Ukrainian]
4. Kryshka, M. D. (2025). Sub'yektnist' osobystosti: sproba systemnoho analizu [Personality subjectivity: an attempt of systemic analysis]. In *Moderni aspekty vedy: svazek LIII mezinarodni kolektivni monografii. Mezinarodni ekonomicky institut s.r.o., Česká republika*. 639 s. [in Ukrainian]
5. Menyaylo, V. I. (2020). Shlyakhy pidvyshchennya efektyvnosti pidhotovky maybutnikh doktoriv filosofiyi shchodo vykonannya naukovoï skladovoyi chastyiny osvith'o-naukovoyi prohramy [Ways to improve the effectiveness of training future PhDs in implementing the scientific component of the educational and scientific program]. *Teoriya i metodyka profesiynoho sviddy*. №20(2). S. 81-87. [in Ukrainian]
6. Stepanov, O. M. (Ed.). (2006). *Psykhologichna entsyklopediya* [Psychological encyclopedia]. Kyiv : Akademydav. 424 s. [in Ukrainian]
7. Ushmarova, V. (2021). Pidhotovka doktoriv filosofiyi za osvith'o-naukovoyu prohramoyu «Profesiyna osvita»: istoriya stanovlennya, unikal'nist' i stratehiyi rozvytku [Training of PhDs under the educational-scientific program "Professional Education": history of formation, uniqueness and development strategies]. *Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyni tekhnolohiyi*. №8(112). S. 221-231. [in Ukrainian]

8. Shust, N. B., & Filyk, N. V. (2019). Innovatsiyni v osviti: sotsiokul'turnyy vymir [Innovations in education: socio-cultural dimension]. *Visnyk Natsional'noyi akademiyi kerivnykh kadrov kul'tury i mystetstv*. №1. S. 144-149. [in Ukrainian]
9. Chubrey, O. S. (2019). Metodolohichni zasady doslidzhennya problemy pidhotovky maybutnikh uchyteliv heohrafiyi do profesiynoyi diyal'nosti v umovakh transformatsiyi osvity [Methodological principles of research into the problem of preparing future geography teachers for professional activity in conditions of educational transformation]. *Naukovi zapysky. Seriya Pedahohichni nauky. Vyp 180*. S. 139-144. Kropyvnyts'kyi. [in Ukrainian]
10. Yatsyshchyn, A. V. (2020). Tsyfrovi vidkryti systemy u pidhotovtsi aspirantiv i doktorantiv: monohrafiya [Digital open systems in the training of postgraduate and doctoral students: monograph]. Kyiv : TsP «Kompyrnt». 416 s. [in Ukrainian]
11. Kichuk, N. (2024). Development of the ability of future doctoral level specialists to implement an individual educational research trajectory: contours of pedagogical State University Journal. *Pedagogical Sciences*. № 2.(117). P. 75-88. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КІЧУК Надія – доктор педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету Ізмайльського державного гуманітарного університету.

Наукові інтереси: теорія і практика формування конкурентноздатного фахівця у підсистемі «бакалавр-магістр-доктор» в умовах трансформації освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KICHUK Nadiya – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Education at Izmail State University of Humanities.

Scientific interests: theory and practice of training competitive specialists in the bachelor-master-doctor subsystem in the context of educational transformation.

Стаття надійшла до редакції 14.08.2025 р.

Стаття прийнята до друку 29.08.2025 р.

УДК 377.04.

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-220-329-333

ФІЛОНЕНКО Оксана –

доктор педагогічних наук, професор,
в.о. завідувача кафедри освітніх наук
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4453-9887>
e-mail: oksana.filonenko02@gmail.com

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПРАВОЗНАВЦІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Проблема підготовки фахівців, зокрема, майбутніх правознавців, в умовах сучасної змішаного формату освітнього процесу об'єктивно набуває все більшої актуальності завдяки виникненню «нової парадигми змішаного навчання», в основу якої покладено забезпечення безперервного формування й розвитку визначених освітньо-професійними програмами компетентностей учасників освітнього процесу засобами цифрових технологій у поєднанні з педагогічними інноваціями.

У статті визначено особливості професійної підготовки майбутніх правознавців в умовах змішаного навчання.

Встановлено, що у процесі професійної підготовки майбутні правознавці повинні навчитися: проєктувати власну навчальну діяльність; проєктувати самоосвітню діяльність, розвиваючи самостійність; уміти використовувати різні технології у навчанні та самоосвіті; розвивати здатність до самооцінювання та рефлексії.

Важливою умовою ефективного розвитку системи професійної підготовки майбутніх правознавців під час змішаного навчання, є можливість освітнього процесу швидко змінюватися, реорганізовуватися в умовах стрімких перетворень і непередбачуваності зовнішніх чинників, застосовувати новітні технології. При змішаній системі навчання є реальна можливість використовувати ті методи, форми, принципи та технології, які вже довели свою доцільність та ефективність.